

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Filmová a literární podoba díla Údolí včel

Bakalářská práce

Autor: Jitka Bartošová

Studijní program: B7310 Filologie

Studijní obor: Jazyková a literární kultura

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Křivánek, CSc.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Jitka Bartošová
Studium:	P14P0167
Studijní program:	B7310 Filologie
Studijní obor:	Jazyková a literární kultura
Název bakalářské práce:	Filmová a literární podoba díla Údolí včel
Název bakalářské práce AJ:	Cinematographic and literary form of The Valley of the Bees

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá analýzou novely Vladimíra Kőrnera Údolí včel a její filmovou podobou. Práce obsahuje teoretickou a praktickou část. Teoretická část je tvořena kapitolami zabývajícími se vztahem mezi literaturou a filmem, životem a tvorbou Vladimíra Kőrnera a analýzou novely Údolí včel. Praktickou část tvoří rozbor stejnojmenného filmu. Film je poté porovnán s literární varietou. Projektem k této bakalářské práci je komentovaná projekce filmu Údolí včel.

JANOŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ. Dějiny české literatury 1945-1989. Vyd. 1. Praha: Academia, 2008, 4 sv. ISBN 978-80-200-1527-3. NOVOTNÝ, Vladimír. Tragické existenciály Vladimíra Kőrnera. 1. vyd. Praha: ARSCI, 2013, 213 s. ISBN 978-80-7420-033-5.

Garantující pracoviště:	Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Vladimír Křivánek, CSc.
Oponent:	Mgr. Jan Hojda, Th.D.
Datum zadání závěrečné práce:	1.12.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, s využitím pouze citovaných literárních pramenů.

V Hradci Králové dne 25. dubna 2018

.....

Jitka Bartošová

Poděkování

Mé poděkování patří prof. PhDr. Vladimíru Krivánkovi, CSc. za odborné vedení bakalářské práce.

Anotace

BARTOŠOVÁ, Jitka. Filmová a literární předloha díla Údolí včel. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018, 40 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá analýzou novely Vladimíra Křrnera Údolí včel a její filmovou podobou. Práce obsahuje teoretickou a praktickou část. Teoretická část je tvořena kapitolami zabývajícími se vztahem mezi literaturou a filmem, životem a tvorbou Vladimíra Křrnera a analýzou novely Údolí včel. Praktickou část tvoří rozbor stejnojmenného filmu. Film je poté porovnán s literární varetou. Projektem k této bakalářské práci je komentovaná projekce filmu Údolí včel.

Klíčová slova: Vladimír Křrner, Údolí včel, analýza

Annotation

BARTOŠOVÁ, Jitka. Cinematographic and literary form of The Valley of the Bees. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2018, 40 p. Bachelor Degree Thesis.

This bachelors thesis is analysis of Vladimír Körner's novel The Valley of the Bees and its film adaptation. Thesis consists of literary research and practical part. Literary research is composed of chapters about relations between literature and film, life and work of Vladimír Körner and analysis of The Valley of the Bees. Practical part consists of breakdown of the film. Film is then compared to its literary variant. Project accompanying this thesis is commented projection of the film The Valley of the Bees.

Keywords: Vladimír Körner, The Valley of the Bees, analysis

Obsah

1 Úvod.....	8
2 Literatura a film	12
3 Vladimír Körner.....	15
4 Historická próza	16
5 Údolí včel.....	17
5.1 Vnější kompozice.....	17
5.2 Vnitřní kompozice.....	18
5.2.1 Téma.....	18
5.2.2 Motivy.....	21
5.2.3 Prostředí	22
5.2.4 Způsoby vyprávění	23
5.2.5 Postavy.....	24
5.2.6 Jazykové prostředky.....	30
6 Praktická část	31
6.1 Filmová adaptace	31
6.2 Režie – František Vlácil.....	31
6.3 Porovnání novely a filmu.....	32
7 Projekt.....	34
7.1 Plánování	35
7.2 Propagace.....	35
7.4 Hodnocení	37
8 Závěr	39
9 Seznam použité literatury	40

1 Úvod

Cílem této bakalářské práce je analytický rozbor novely Vladimíra Körnera *Údolí včel*. Práce se skládá z části teoretické a praktické. V první části této práce se uplatňuje literárně-teoretický rozbor, je analyzován čas, prostor, jednotlivé postavy, témata a kompoziční výstavba novely.

Ve druhé části je stručně představena filmová podoba díla, ta je poté porovnána s knižní varietou.

Nejen v Příručním slovníku české literatury (Chaloupka, 2005, stránky 440 - 441) se můžeme dočíst, že Vladimír Körner zaujímá významné a specifické místo především v proudu historické prózy. Ve své tvorbě se vrací k tématům z minulosti bližší i vzdálenější. V řadě jeho děl se můžeme setkat s tematikou okupace a druhé světové války (*Střepiny v trávě*, *Slepé rameno*, *Adelheid*, *Zánik samoty Berhof*, *Zrození horského pramene*). Tento tematický okruh je v české próze častý, avšak Körner k němu přistupuje osobitě: „*V. Körner se v prostředí minulosti nedrží tradičních postupů historické prózy, sama dějinná skutečnost je pro něho prostor, v němž se uskutečňují obecně platné rozměry lidí...*“ (Chaloupka, 2005, str. 441).

Právě fakt, že autor přistupuje k tomuto tématu osobitě a nedrží se tradičně používaných postupů, hrál klíčovou roli při autorčině výběru tématu bakalářské práce.

Pro zvolení tohoto tématu hovoří i fakt, že Vladimír Körner, přestože patří mezi významné české spisovatele, je dle názoru autorky této bakalářské práce často upozaďován. Obecně by se dalo říci, že spisovatelům tvořícím po roce 1945 není ve školních osnovách věnován dostatek prostoru. Žákům tedy chybí ucelenější informace o tvorbě tohoto období. Jedním z cílů této bakalářské práce je přijatelným způsobem předat komplexnější informace nejen o Vladimíru Körnerovi, ale i o tematice historické prózy.

Autorka této bakalářské práce se rozhodla provést vlastní malý výzkum, jehož cílem bylo přinést alespoň základní údaje o četnosti výpůjček Körnerových knih ve všech pobočkách městské knihovny v Hradci Králové. Pro účel této bakalářské práce uvádí autorka pouze údaje, které se týkají samotného díla *Údolí včel*. Tyto údaje se pochopitelně nedají paušalizovat a na jejich základě není možné hodnotit celkovou

oblíbenost Körnerových děl na území Královéhradeckého kraje nebo dokonce na celém území České republiky, avšak mohou posloužit alespoň jako malý statistický vzorek, který poskytne čtenáři této bakalářské práce alespoň přibližnou představu. Během zjišťování a zpracovávání těchto informací vyvstalo několik dalších otázek. Jednou z nich například je, proč v dnešní době obliba knih napsaných krátce po roce 1945 klesá. Dále si můžeme klást otázku, zda mají tyto knihy dnešnímu čtenáři ještě co nabídnout a v neposlední řadě je třeba se zeptat, zda jsou dnešní studenti vůbec dostatečně motivováni ke čtení české poválečné literatury nebo i ke čtení české literatury obecně. Této problematice se nebudeme dále věnovat, neboť její rozsah by vydal na samostatnou práci. Přejdeme tady ke konkrétním poznatkům, které se týkají novely Údolí včel.

Ze statistických údajů knihovny města Hradec Králové vyplývá, že v uplynulých deseti letech si knihu Údolí včel půjčilo 33 lidí včetně autorky této bakalářské práce. Pokud tento údaj zprůměrujeme, zjistíme, že knihu si za rok půjčí asi 3 lidé. Při detailnějším zkoumání statistických údajů lze vyčíst, že knihu si v loňském roce, tj. rok 2017, půjčili tři lidé, a to včetně autora této bakalářské práce. V roce 2016 byla kniha půjčena dvakrát a v roce 2015 třikrát. (Tento údaj byl autorce bakalářské práce poskytnut od vedoucí dětského oddělení knihovny města Hradec Králové Bc. Markéty Poživilové. Jedná se interní dokument, který není veřejnosti běžně dostupný.)

Ze zmíněné statistiky vyplývá, že obliba tohoto Körnerova díla u dnešního čtenáře není velká. Je tedy žádoucí zvýšit povědomí nejen o tomto díle, ale i o Körnerově tvorbě obecně.

Praktickou částí této bakalářské práce bude přednáška pro studenty vysoké školy, konkrétně pro studenty Univerzity v Hradci Králové a pro veřejnost, avšak v souvislosti s problematikou nastíněnou v předchozím odstavci by bylo možné uzpůsobit tuto přednášku i pro žáky středních škol. Ti by byli prostřednictvím vybraného autora seznámeni s tématem prozaické tvorby v období po druhé světové válce. Byla by jim stručně představena tvorba autorů řadících se do proudu historické prózy. Dalším vhodným tématem, o kterém by mohli být žáci informováni, by bylo propojení literatury s filmem. Toto téma je vhodné jak z hlediska vývoje dnešní tvorby – tento vztah je v dnešní době stále aktuálnější, tak z hlediska zaměření Vladimíra Körnera. Neboť jedním z typických znaků Körnerovi tvorby je spojení těchto dvou uměleckých

forem. Tento fakt lze jasně pozorovat i na díle, kterému je věnována tato bakalářská práce.

Novela Údolí včel disponuje nejednou zvláštností. Tou první je bezesporu fakt, že knižní podoba vznikla z filmového scénáře. Film byl natočen roku 1967 režisérem Františkem Vláčilem podle námětu spisovatele Vladimíra Kőrnera. Scénář byl vydán v románové podobě až o 11 let později, tedy v roce 1978.

Následující kapitola této práce je zaměřena na vymezení vztahu mezi filmem a literaturou. Tyto dvě umělecké formy se zvláště v posledních několika desetiletích často setkávají a vzájemně na sebe působí. U tvorby Vladimíra Kőrnera dochází k prolínání spisovatelského a filmového vidění, i proto byla řada jeho próz zfilmována. Kőrner je dále autorem řady filmových scénářů a námětů. To je důvod, proč je v jeho případě zdůraznění spojitosti filmu a literatury neopomenutelné.

V dalších kapitolách je představen autor a jeho dílo. To je podrobena analytickému rozboru.

Před samotným rozbořem považuji za podstatné vymezit pojmy románová analýza a interpretace.

Románová analýza se zabývá prostředky literární teorie obsažené v samotném textu díla. Pracuje se zde tedy převážně s textovými jednotkami i textem jako celkem a zkoumá se zde jejich tematický význam a způsob uspořádání.

Oproti analýze se interpretace zabývá významem a smyslem celého díla. Interpretace tedy vyžaduje hlubší znalost nejen samotného textu, ale zejména kulturních, historických a společenských kontextů.

Pokud jsme definovali analýzu jako činnost zaměřenou především na daná konkrétní fakta, můžeme říci, že její výsledky budou víceméně objektivní. Oproti tomu literární interpretace je proces, do kterého se promítá řada subjektivních faktorů. Z toho tedy vyplývá, že interpretací bude tolik, kolik bude recipientů. Vždy záleží na mnoha subjektivních prvcích jako jsou věk a pohlaví interpreta, jeho sociálním statutu, osobních empiriích a preferencích, historickém ukotvení a v neposlední řadě na časovém a prostorovém ukotvení.

Ve výsledku je tedy možné říci, že analýza se zabývá tím, jak je text vystavěn, interpretace se táže po jeho významu.

Tímto vymezením považuje autorka práce tuto problematiku za vyjasněnou.

Praktická část práce představuje projekt připravený nejen pro studenty Univerzity v Hradci Králové, ale i pro veřejnost.

2 Literatura a film

Při vzniku filmu, jakožto nového média, se stala literatura jedním z primárních zdrojů inspirace, z toho vyplývá, že existence určité soudržnosti mezi literaturou a filmem je nepopíratelná, avšak značně problematická.

O této komplikovanosti svědčí četné, nepříliš zdařilé pokusy o převedení prozaických či dramatických děl do filmové podoby. Avšak tyto nezdařilé výtvořiny nevznikají proto, že není možné zvládnout předlohu v celém jejím rozsahu nebo proto, že je problematické najít ekvivalent k některým stylovým postupům, ale proto, že je tvůrci značně podceněna interpretační fáze (Mravcová, 1990, str. 8).

Přesto však nadále vznikají věrnější či volnější filmové adaptace, neboť: „*Potřeba uvidět literární dílo je tak přirozená a silná, že adaptace budou vznikat tak dlouho, jak dlouho bude existovat film, ačkoliv jsou často barbarstvím*“ (Jackiewicz, 1974, str. 13). Je však nutné podotknout, že tyto nepovedené adaptace dobré literární předloze nijak neublíží. Naopak by se dalo říci, že je-li film nezdařilý, tak o to více v porovnání s ním literární předloha vynikne.

Vztah předloha – adaptace a jejich kvalita však vyžaduje mnohem více pozornosti. Dá se předpokládat, že je-li literární předloha umělecky méně hodnotná až braková, tak její adaptace bude na podobné úrovni, avšak existují i výjimky. Neoddiskutovatelným faktem je, že ani vysoce umělecky hodnotná literatura není zárukou stejně kvalitního filmu, neboť se při samotném jeho vzniku uplatňuje mnoho faktorů. Tím je míněn přístup režiséra a scénáristy, jejich osobní vkus a míra jejich zkušeností. Samotný film je pak samozřejmě velmi ovlivněn samotným výkonem jednotlivých herců.

Aby však mohlo dojít k tomu, že se dvě odlišné umělecké formy sblíží natolik, jako se tomu stalo v případě filmu a literatury, musí se zde vyskytovat nějaké společné znaky, které obě tyto formy využívají. V případě literatury a filmu je společným rysem vloha vyprávět příběh. „*Vyprávět příběh pak neznamená nic více a nic méně než zajímat se o osudy lidí, o lidské charaktery a mezilidské vztahy, o dramatické zauzlení lidských situací – ať už v časoprostoru reálném či fantastickém, současném či historickém*“ (Mravcová, 1990, str. 9). Rozdílný je však způsob, jakým je příběh vyprávěn.

Základním literárním prvkem je slovo, což je znak poněkud abstraktní. Film umožnil to, že se z prvku abstraktního stává prvek, který nabývá reálného vzhledu. Zatímco slovo

umožňuje představu, kterou si však čtenář musí utvořit sám, film předkládá konkrétní obraz reality. Konkretizace je jedním ze základních prvků adaptace. Na jednu stranu umožňuje divákovi bezprostřední spoluprožívání, na stranu druhou mu však odebrává možnost vlastní interpretace.

Adaptací se v dnešní době rozumí „*audiovizuální převedení jazykových, kompozičních a významových vrstev literární předlohy do filmového jazyka*“ (Bilík, 2000, str. 246).

Úspěšná i méně úspěšná adaptace většinou přiláká větší či menší pozornost nejen diváků, ale také čtenářů. Zda vyvstává hned několik zásadních otázek. Kdy je filmová adaptace úspěšná? Existuje nějaký obecně platný návod, jak úspěšně převést román či povídku do filmového jazyka? Co vede diváka k tomu, že ohodnotí filmovou adaptaci jako nezdařilou? Odpovězme si nejprve na poslední vyřčenou otázku. Jak již bylo řečeno, filmová adaptace nám předkládá konkrétní obraz reality. Zaměřme se teď na jednu z nejdůležitějších kategorií, kategorii postav. Postava, ať už hlavní či vedlejší, je nějakým způsobem zakotvena v původním literárním díle. A to je první problém, se kterým je potřeba se při adaptaci vypořádat. Adaptace by měla do jisté míry zachovávat kompatibilitu mezi literární předlohou hlavního hrdiny a hercem, který ho bude ve filmové podobě představovat. Tato kompatibilita by měla zahrnovat alespoň základní kritéria, jimiž jsou například pohlaví hrdiny nebo jeho přibližný věk. Čtenář by byl jistě poněkud zmatený, kdyby například hlavním hrdinou ve filmové adaptaci Olivera Twista byla žena. Proto je důležité tato základní kritéria zachovávat. Avšak kromě toho, že je hlavní hrdina jistým způsobem zakotven již v samotné literární předloze, je jeho podoba zachycena i v samotné čtenářově fantazii. Čtenáři si tuto představu vytvářejí na základě literární předlohy, avšak, a to je nutné si uvědomit, každý čtenář si tuto představu vytváří individuálně na základě svých předchozích zkušeností. Pokud se tedy hlavní hrdina ve filmové adaptaci zásadně liší od představy, kterou si již dříve čtenář vytvořil, vyvolává to v něm pocit nespokojenosti. Na základě předchozí úvahy si již můžeme odpovědět i na další otázku – zda existuje nějaký obecně platný návod, jak úspěšně převést román či povídku do filmového jazyka. Žádný zaručeně úspěšný návod neexistuje, a to i v případě, že se adaptace snaží od předlohy odchýlit co nejméně. Každý čtenář si totiž vytváří odlišnou představu o tom, jak by měla hlavní postava vypadat a je tedy naprosto nemožné, aby byla adaptace úspěšná u všech čtenářů. Úspěšnost filmové adaptace je velice složité posoudit. Nejdříve je velice důležité uvědomit si, že film a literární text jsou dvě odlišné formy. Každá z těchto forem

používá pro své vyjadřování jiné umělecké prostředky i postupy, proto by měly být posuzovány zvlášť a pro každou tuto formu by měly být použity jiné termíny a jiná kritéria. Avšak i dnes se stává, že jsou pro film použita kritéria literární. Hodnocení adaptace, na kterou je pohlíženo takto, tak téměř nikdy nemůže být příznivé. Film by měl být zkrátka hodnocen jako nezávislé autonomní dílo, odlišné od literární předlohy. Film nikdy nemůže nahradit román či jiný literární útvar a ani se o to nesnaží. Obě tyto formy spolu koexistují, mohou se vzájemně ovlivňovat, doplňovat a obohacovat.

Literatura byla a je pro filmovou tvorbu důležitým zdrojem inspirace, což dokládá množství filmových adaptací, které vznikaly a vznikají i dnes.

3 Vladimír Körner

Vladimír Körner zaujímá specifické místo v české poválečné literatuře. Narodil se 12. 10. 1939 v Prostějově. Vystudoval uměleckou školu filmovou v Čimelicích a dramaturgii na filmové fakultě múzických umění v Praze. Během studia začal pracovat jako dramaturg a scénárista pro Filmové studio Barrandov, kde začala jeho spolupráce s režisérem Františkem Vláčilem.

Již Körnerova prvotina Střepiny v trávě vyvolala značnou pozornost. Jedná se o rozsáhlejší novelu, která poukazuje na to, jaký vliv měla válka na vědomí lidí. Téma války, především její negativní dopady na osudy lidí, je autorovi vlastní. Válka totiž do značné míry ovlivnila Körnerův život. Jeho otec vedl za okupace odbojovou organizaci a padl na samém konci války v květnu 1945.

Časopisecky Körner debutoval v Rudém právu v roce 1965. Dále publikoval v časopisu Film a doba a přispíval například do Plamene a do Sešitů pro mladou literaturu. Úryvek románu Písečná kosa byl roku 1969 pod titulem Bílé jeruzalémské zdi otištěn v sarajevském časopise Život.

Od 80. let začal spolupracovat s periodiky jako Tvorba nebo Film a doba. Po roce 1989 publikoval v A – Almanachu autorů. Zde bylo v roce 1991 vydáno prozaické zpracování filmového scénáře Psí kůže.

Körner je autorem či spoluautorem celé řady filmových scénářů. Z let šedesátých lze jmenovat například Čas jeřabin a Deváté jméno. V roce 1973 vnikla Pověst o stříbrné jedli, režie se ujal František Vláčil. Dalším dílem, jenž spatřilo světlo světa v letech sedmdesátých byla například Sázka na třináctku. V letech osmdesátých je nutno jmenovat dílo Stín kapradiny, kde se režie a spolupráce na scénáři opět zhostil František Vláčil. Dalším významným dílem je Kuře Melancholik z roku 1999. O rok později vznikl Lebensborn – Pramen života. Roku 2005 vzniká Krev zmizelého, a to i jako čtyřdílný televizní seriál.

Některé scénáře vznikly na základě jeho vlastní prozaické předlohy. Zde můžeme jmenovat například Adelheid, vznik se datuje k roku 1969, jejímž režisérem byl F. Vláčil a Anděla milosrdenství z roku 1993.

Naopak některé filmové scénáře se staly předlohou pro knihy. Zde můžeme jmenovat například *Místenku bez návratu*, ta vyšla knižně s titulem *Střepiny v trávě*, *Zánik samoty Berhof*, *Lékaře umírajícího času* a *Údolí včel*.

Pro Körnerovu tvorbu je charakteristické opakované vrácení se k jednomu tématu. Dalším typickým znakem je prolínání scénáristické a spisovatelské činnosti. V jeho dílech je kladen velký důraz na etické hodnoty. Hrdinové v jeho dílech jsou zpravidla lidé osamělí a bloudící, kteří hledají sami sebe uprostřed zásadních historických událostí. Körnerovy příběhy jsou charakteristické baladistickým laděním a snahou o detailní sondu do psychického života hlavního hrdiny. V historických prózách si autor našel prostor pro kladení otázek po smyslu a mravním opodstatnění lidské existence (Košnarová & Wiendl, 2009).

Körner se řadí na významné místo v proudu historické prózy především díky své novele *Údolí včel* a díky historickému románu *Písečná kosa*. Obě tato díla se odehrávají ve 13. století a důležitou roli v nich hraje přítomnost německých řádových rytířů (Blahynka, 1985, stránky 288 - 290).

4 Historická próza

Během sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století došlo ke kvantitativnímu nárůstu historické prózy. Tento nárůst si lze vysvětlovat nejen čtenářskou oblibou tohoto žánru, ale především tím, že historická próza poskytovala autorům větší prostor pro fabulaci a fantazii, neboť próza s tematikou současnosti byla svázána ideologickými a politickými limity. Historická témata umožňovala autorům svobodnější vyjádření osobního názoru. Prostřednictvím témat z minulosti tak bylo možno vyslovit mnohem více než by tomu bylo možno v rámci témat aktuálnějších (Janoušek, 2008, str. 526).

Mezi autory, kteří využívali této fabulační svobody se řadí i Vladimír Körner, jehož díla jsou charakteristická nejen historickou tematikou, ale také prolínáním scénáristické a literární činnosti. Tato provázanost umožňuje autorovi podílet se na filmových adaptacích svých děl a aktivně tak zasahovat do konečné audiovizuální podoby.

5 Údolí včel

Údolí včel je novela, kterou lze zařadit do proudu historické prózy. Pojem historická próza byl stručně vymezen v předchozí kapitole.

Slovník české prózy charakterizuje dílo Údolí včel jako „*baladickou historickou novelu o marnosti lidských útěků před násilím a fanatismem*“ (Dokoupil, Blahoslav; Zelinský, Miroslav, 1994, str. 184).

Význam nebo poselství této novely je tedy možno uchopit nejméně dvěma způsoby. Pokud bychom k tomuto dílu přistupovali pouze jako k historické próze, tak jeho hlavním účelem bude popis dějinných událostí. Avšak význam tohoto díla je hlubší. Körnerovi nejde primárně o detailní popis dané doby, ale o existenci člověka. Körnerovi hrdinové jsou vesměs lidé, kteří bojují proti takzvaným velkým dějinám. Často jsou vrženi do téměř bezvýhodné situace, takže žádné jejich rozhodnutí ani žádný jejich čin pro ně nepředstavuje východisko.

Rozborem této novely, její kompozicí (vnější i vnitřní) se zabývá následující kapitola.

5.1 Vnější kompozice

Vnější kompozicí se rozumí horizontální členění díla na textové úseky jako jsou například odstavce, kapitoly, titul, předmluva a podobně. Jedná se tedy o vnější komponenty, jejichž zdrojem je sám autor. Tyto komponenty můžeme nazývat vizuálními, neboť jsou oproti ostatnímu textu graficky zvýrazněny.

Novela Údolí včel je rozdělena na dvě základní části. První část s názvem Vlci se dále dělí do šesti kapitol označených římskými číslicemi I – VI. Druhá část nazvaná Včely se pak skládá z kapitol VII – XI.

Kromě označení číslicí má každá z kapitol i stručný název. Text v každé z kapitol začíná iniciálou. S iniciálou, zvětšeným prvním písmenem na začátku jednotlivých kapitol, se můžeme setkat například ve středověkých rukopisech. Je tedy možné, že tento grafický komponent slouží v knize jako pojítka, které odkazuje na období středověku, neboť děj této novely se odehrává ve 13. století.

Na konci knihy se nachází obsah, který čtenáři usnadňuje orientaci v díle.

5.2 Vnitřní kompozice

Kompozice vnitřní, jinak nazývaná vertikální, se realizuje takříkajíc napříč textem. Na rozdíl od kompozice vnější, která se realizuje graficky, je kompozice vnitřní skrytější, spočívá ve spojování motivů, témat, postav a podobně.

Děj této novely se odehrává po smrti krále Otakara II., hlavním dějištěm je přímořská krajina východních Prus a část českého území udaného místními jmény Vlkov a Lanšperk.

Tato novela má již na první pohled silně symetrickou výstavbu. Na počátku i na konci se setkáváme se svatební oslavou, která v obou případech končí tragicky. Dalším výrazným znakem jsou opakující se motivy, které jsou často stavěny do kontrastu.

5.2.1 Téma

Téma Körnerovy novely je značně komplikované. Primárně se jedná o popis života Ondřeje z Vlkova. Čtenář se krátce dozví o Ondřejově dětství, poté je děj posunut o několik let kupředu a čtenář se setkává s Ondřejem již jako s dospělým mužem. Avšak Körnerovi jistě nejde jen o prostý popis chlapcova života. Je proto nezbytné zaměřit se detailněji na témata a motivy, která se v díle vyskytují.

Klíčová témata této novely je přátelství, víra a touha po svobodě. Ondřej se proti své vůli ocitá mezi řádovými bratry. Autorka této bakalářské práce proto považuje za podstatné věnovat část práce tematice řádových rytířů.

„Vznik Německého řádu bývá nejčastěji spojován s obléháním přístavního města Akkon, čemuž odpovídá i rok 1190, oficiálně uváděný jako datum založení řádu. Jeho skutečné prvopočátky je však nutno hledat o několik desítek let zpět, v samotném Jeruzalémě“ (Adam, 1998, str. 9). Na základě zprostředkovaných výpovědí lze vznik prvotního společenství umístit do rozmezí let 1118-1127. Avšak za zásadní lze považovat březen roku 1198. V tomto roce byl nově založený špitál uznán papežem jako nezávislý rytířský řád nesoucí jméno Fratres Domus hospitalis sanctae Mariae Teutonicorum

(Bratři špitálu Panny Marie německé). A právě tato organizace se později stala známou pod jménem němečtí rytíři (Nicolle, 2009, str. 3).

Právě město Akkon je v novele Údolí včel několikrát zmiňováno v promluvách Armina von der Heide. On sám se účastnil výpravy, která si dávala za cíl osvobodit město Jeruzalém. Avšak výprava nebyla úspěšná. Žádný z křižáků této výpravy nespátril zdi Jeruzaléma. Komtur zemřel u Akkonu na mor a ostatní byli nuceni vrátit se. A ačkoliv byl mnohokrát obnoven slib, že se vypraví dobýt Jeruzalém zpět, Armin von der Heide věděl, že se na jih už nikdy nevrátí. Armin také pohrdal rytíři, kteří táhli do Jeruzaléma za žold, tedy ne z pravé víry jako on sám. Víra je neodmyslitelnou součástí života Armina von der Heide. Zdá se, že Armin nemá do Ondřejova příchodu mezi bratry žádného přítele. Nepotřebuje ho. Jeho život mezi bratry je prostý a řídí se dle předem daných jasných pravidel. S příchodem Ondřeje se však věci mění. Armin se chlapce hned po jeho příchodu do řádu ujímá a stává se jeho průvodcem. Vypraví mu o svém putování do Jeruzaléma, učí ho a v případě selhání ho kára. O selhání lze hovořit například ve chvíli, kdy řádoví bratři pronásledují prchajícího bratra Rotgiera. Ondřej prchajícího muže najde a nezakročí tak, jak by se od něj očekávalo. Rotgier jeho slabosti využije, udeří ho a uprchne. Neuteče však daleko, řádoví bratři ho dostihnou a on je krutě potrestán. A právě tuto slabost Armin von der Heide Ondřejovi vyčte. „– *Nechci tě trestat, Ondřeji, – mluvil mu za zády Armin on der Heide a hnal ho přes kalužiny i zablácené dolíky a kolem řádového milníku označujícího krajní hranici řádu. Víc značek tady nebylo zapotřebí, nejspolehlivější hranicí byly vody jarní Visly. – Můžeš cítit lítost s nepřáteli, ale nikdy nemůžeš odpouštět bratřím, co zradili. To je zákon! Po dobu půstu nevyjdeš z kajicné cely. Budeš prosit boha, ať ti odpustí slabost!* – “ (Körner, 1978, str. 31).

Po skončení půstu Armin zjistí, že Ondřej ve své cele není. Stejně jako Rotgier se i Ondřej rozhodne řád i přes přísahu opustit. Armin von der Heide jde za komturem. Je rozhodnutý přivést Ondřeje zpět. „*Komtur se pohnul a odvrátil od plamenů. Teprve když jeho oči uvykly přítmi v sále, uviděl lidský obrys u dveří. Vysoká postava v promáčeném řádovém plášti odstoupila od dveří a zůstala stát u žulového větráku ve zdi. Byl to Armin von der Heide. Čekal na sebemenší pokyn. Komtur se opět odvrátil k ohni. Na zemi vedle něho ležel jezdecký bič, labutí pero a kovová konvice s vínem. Byl to Armin von der Heide, kdo promluvil první: –Přivedu ho! – ... – Propusť mne – řekl s velkým naléháním, – ctihodný a moudrý bratře. A setrvej v důvěře, když se s návratem*

opozdím. – Komtur Rawio von Leiningen pohlédł s jakousi nechutí do jeho úzkého, tak trpkého obličej se sevřenými rty. – Chceš jít za území řádu? – Chci, – řekl okamžitě Armin von der Heide. – Kamkoliv. Bez doprovodu, bez štítonoše. Třeba jen s dýkou, jak potulný pes, ale najdu ho! –... Armin von der Heide měl divný obličej, jako by chtěl stále něco důležitého říct, ale neuměl to vyslovit... – Najdu ho, – promluvil sotva slyšitelně a bylo to horší, než kdyby v refektáři zakřičel. – Nechci spásu jenom pro sebe, urozený bratře. Jeho tělo zbloudilo, ale duše se vrátí sem. Přisáhám ti to! –“ (Körner, 1978, stránky 42 - 43).

Ondřej se dostane za území řádu a je na cestě k rodnému Vlkovu. Po cestě se dostane do potyčky s uhlíři. Do této potyčky vstupuje i Armin von der Heide, připravený odvést Ondřeje zpět a spasit tak jeho nesmrtelnou duši. „– *Vrať se, Ondřeji, pro spásu duše. Zase najdeš slávu boží. –... – O moji duši se nestarej, – zamračil se Ondřej... – Ta už si najde klid, –... – Ale ztrácíš ten na nebesích! –... – Bude dost času, abych svou vinu napravil, – řekl Ondřej. – Ale nejsem si žádné vědom. Dali mě do řádu bez mé vůle, nikdy jsem nechtěl být křižákem –“ (Körner, 1978, str. 70). Ondřej a Armin společně pobijí uhlíře a poté se oba vydají na cestu zpět k řádu. Často zastavují, neboť Armin von der Heide trpí od svého návratu ze Svaté země neustálou žízň. Při jedné takové zastávce využije Ondřej příležitosti a udeří skloněného řádového bratra. Armin von der Heide ztratí vědomí, Ondřej si vezme jeho koně a jede domů, do rodného Vlkova. Po příjezdu zjistí, že jeho otec je mrtev. Dle slov služebnictva otec často litoval, že poslal Ondřeje mezi řádové bratry a chtěl ho vykoupit zpět. Ondřej se zde setkává se svou nevlastní matkou, kterou viděl naposledy na otcově svatbě. Ondřej nazývá Lenu zpočátku matkou, avšak časem mezi nimi vznikne zvláštní vztah. Nakonec se rozhodnou, že se vezmou a místní mnich jim dá své požehnání. V tuto chvíli se opět objevuje Armin von der Heide. Zjevuje se ve dveřích Vlkova na Ondřejově a Lenořině svatbě, stejně jako se na stejném místě objevil před mnoha lety Ondřej na svatbě svého otce. Armin von der Heide, zcela neozbrojen, je pozván dál na svatební oslavu. Zde se sehraje hned několik zásadních věcí. Armin věnuje svůj váček naplněný pískem z Akkonu Lenoře jako svatební dar. Ta si písek, pro Armina tak cenný, vysype do klína smete ho na zem. „–*Je hebký, – řekla a písek jí propadal volně mezi prsty na klín a na zem. Smetla jej ze suknice jako mouku. Váček byl vyprázdňen. Armin von der Heide přivřel bolestivě oči před prudkým světlem. Bylo dokonáno! Slunce se přehouplo přes jižní stranu usedlosti a bilo ho přímo do obličej. Pouštní slunce od navždy ztraceného**

jihu. Jako před Akkonem!“ (Körner, 1978, str. 133). Poté Ondřej vyzve Armina, aby Lenoru políbil, ačkoliv ví, že je to členovi řádu zapovězeno. V Arminově tváři je zřetelný smrtelný úlek, když se k němu nevěsta nakloní a políbí ho na rty. Po oslavě se Lenora odebere do panské ložnice a čeká na příchod Ondřeje. Místo něho se však mezi dveřmi objeví Armin von der Heide a podřízne Lenoře hrdlo. Když Ondřej uvidí, co se stalo, nechám Armin vyvléct na dvůr a pustí na něj psy. Armin von der Heide ho těsně před svou smrtí vyzývá, aby odešel na hrad Venden a stal se tak opět členem řádu. Armin tak umírá s vědomím toho, že učinil vše proto, aby Ondřejova nesmrtelná duše byla zachráněna.

5.2.2 Motivy

Jak již bylo řečeno, v novele Údolí včel se objevuje velké množství různých motivů, které se v celém díle opakují a jsou často stavěny do kontrastu. Z tohoto množství však musíme uvést dva motivy, které jsou pro toto dílo zcela zásadní.

První důležitý motiv se objevuje již v samotném názvu celé novely a zároveň otevírá i druhou část knihy. Již z tohoto se dá vyvodit, že tento motiv, motiv včel, bude pro celé dílo a jeho rozbor velice důležitý.

Dle slovníku symbolů od Udo Beckera je včela symbolické zvíře vztahující se k mnoha vlastnostem. Je spojena s čistotou, pílí a sluncem. Dále je možné v ní spatřovat symbol duše. Pro křesťany je symbolem naděje a vzkříšení. (Becker, 2002, str. 315). Tento motiv je možné v tomto díle interpretovat několika způsoby. Pro Ondřeje samotného jsou včely do jisté míry symbolem domova. Včely ho na začátku příběhu mají ochránit, kdyby se k němu někdo odvážil přiblížit. Včely slyší Ondřej ve chvíli, kdy udeří Armina a vydá se opět na cestu domů. Úly jsou jedním z prvních míst, které Ondřej navštíví po návratu na rodný Vlkov. Včely provází Ondřejův život, avšak na území řádu se nevyskytují. Ondřej si je však jist, že žijí hned za řekou, která ohraničuje území řádu. Pokud jsou včely pro Ondřeje symbolem domova a na území řádu se nevyskytují, je patrné, že Ondřej se mezi bratry nikdy necítil doma. Jakkoliv to v sobě po léta skrýval, stále toužil po návratu domů. Právě tuto skutečnost mu připomene prchající bratr Rotgier. A ačkoliv Rotgierův útěk není zdařilý, Ondřej se, patrně inspirován jeho činem, rozhodne z hradu uprchnout a vrátit se opět domů.

Podle další interpretace je možné chápat včely, alespoň do jisté míry, jako řádové bratry. Včela je symbol nevinosti a čistoty. Řádoví bratři skládají slib čistoty. Ve včelstvu má každý jedinec předem přidělený úkol. Existuje zde jistá hierarchie. Ve včelstvu se nejen symbolicky objevuje královna matka, matka všech obyvatel úlu.

Druhým motivem, který rozhodně nesmíme opomenout, jsou vlci.

Slovník symbolů hovoří o vlkovi jako o ambivalentním symbolickém zvířeti. Toto zvíře je charakterizováno jako silné, nebezpečné a divoké. Je mu přisuzována i značná inteligence, neboť vlci jsou při lovu schopni spolupráce. V křesťanské symbolice je vlk vnímán primárně negativně. Často je vyobrazován společně s ovci, kdy ovce představuje věřícího a vlk naopak d'ábelské síly. Vlk také představuje závist, tedy jeden ze sedmi smrtelných hříchů. (Becker, 2002, str. 324). Samotní vlci se v novele Údolí včel objevují spíše okrajově. Daleko důležitější roli hrají v tomto příběhu psi. Pes má dle Udo Beckera často protichůdnou symboliku. V mnoha kulturách souvisí se smrtí. Je považován za průvodce duší do říše mrtvých nebo za prostředníka mezi světem živých a světem mrtvých. V některých kulturách je pes považován za velmi moudré zvíře a je mu přisuzována neochvějná věrnost. Ve středověku je jeho zobrazení ambivalentní. Může být symbolem zášti a hněvu nebo může naopak symbolizovat věrnost a víru. Tmavě zbarvený pes bývá někdy obrazem nedostatku víry a pohanství. (Becker, 2002, stránky 215 - 216). V novele Údolí včel je pes jasně symbolem smrti, neboť třem postavám z knihy psi smrt skutečně přinesou. Ondřejův otec, Rotgier a Armin von der Heide jsou roztrháni psi. Smrt Ondřejova otce je náhoda, Rotgier je odsouzen k této hrozné smrti za svůj útěk z řádu a na Armina von der Heide poštvě psy Ondřej, neboť Armin zabije Lenoru. Pokud budeme považovat psa za symbol nedostatku víry, je odsouzení uprchlíka ke smrti roztrháním velmi příznačné.

5.2.3 Prostředí

Nejen motivy, ale i prostředí je v této novele značně kontrastní. Dalo by se říci, že se v knize setkáváme se dvěma světy, se světem křesťanským a světem pohanským. Tyto dva světy jsou symbolizovány různými motivy, ale i samotným prostředím. Již na první

pohled nás může upoutat výrazný kontrast mezi Ondřejovým domovem a světem řádových bratrů. Ondřejův svět je v díle zastoupen symbolem slunce a tepla. Oproti tomu se ve světě německých rytířů objevují motivy chladu a zimy. Ondřej je vlastně ještě jako chlapec vytržen ze svého světa, který důvěrně zná, aby byl následně vhozen mezi řádové bratry, tedy do světa, který je mu zcela cizí. A právě ve chvíli, kdy se zdá, že si Ondřej na život mezi bratry zvykl, přichází zásadní zlom. Tím zlomem je Rotgierův útěk. Když Armin, Ondřej a ostatní začnou Rotgiera pronásledovat, Ondřej si všimne stop, které po sobě uprchlík zanechal a odpojí se od ostatních. Najde Rotgiera a má možnost si s ním popovídat. Ondřej se snaží přesvědčit uprchlíka, aby se s ním vrátil, ale Rotgier je odhodlán dostat se pryč z území řádu. Dokonce Ondřeje přesvědčuje, aby také opustil řád a uprchl společně s ním. „*Můžeš jít se mnou, příteli. Plavat nebudu, potřebuju brodit s koněm. Tvůj by nás unesl oba... Ondřej viděl ty lesy naproti. Dubinu i olše, toho tam kvetlo plno, tam teď budou i včely. Odvažuj se přes řeku a bzučí nad ním, nebo to bylo pouhé hučení Visly v uších? Tak i onak, usedl k Rotgierovi a dýku nechal na háčku železné košile. Viděl oblohu očima venkovana, oblohu jara, a Rotgier dál mluvil jak zmámený: – Vím, co nám je. Potřebujeme vzduch. Jsi sedlák jak naši předkové, Ondřeji, žádný mnich. Budeme mít léto jako každý člověk. Obdělávat ženskou, pole, a bratři ať si chcípnou věčnými pústy...–“ (Körner, 1978, stránky 28 - 29). Ondřej poslouchá Rotgierovo vyprávění a vzpomíná na domov. Rotgier využije Ondřejovi chvilkové slabosti, udeří ho a uprchne, za což je Ondřej následně Arminem potrestán. Armin však netuší, co se mezi Ondřejem a Rotgierem událo. Netuší, že Rotgier vzbudil v Ondřejovi touhu po domově a že je tato touha natolik silná, že je kvůli ní Ondřej schopen porušit přísahu a opustit řád.*

5.2.4 Způsoby vyprávění

Charakteristika vyprávění je v Körnerově novele konstantní. Nalézáme zde pásmo řeči vypravěče a pásma řeči postav. Časově je vyprávění chronologické, postupuje tedy od minulosti k současnosti. Vyprávění je víceméně plynulé, jen na začátku dochází k většímu posunu v čase. Je zde vynechána část Ondřejova dospívání, avšak plynulost tímto není nijak narušena.

Jak již bylo řečeno, nalezneme zde pásmo řeči vypravěče. Vypravěč v této novele není jednou z postav. Jedná se o „hlas“ který vypráví příběh. Přisuzujeme mu tedy veškerý

text, který není přímou řečí postav. Je důležité odlišit pojem vypravěč a autor, neboť tyto dva pojmy bývají často propojovány. Autor je osoba existující v reálném světě, která tvoří text. Vypravěč může být postava v textu, poté obvykle vypráví v první osobě jednotného čísla, v tak zvané ich-formě. Pokud vypravěč není přímo součástí děje, je obvykle užito třetí osoby čísla jednotného – er-formy. Prvního případu se často využívá při popisu dramatických nebo citově vypjatých událostí. Díky použití první osoby je čtenář více vtažen do děje. Oproti tomu vyprávění ve třetí osobě působí neutrálněji a objektivněji. Avšak i vypravěč používající třetí osobu může příběh vyprávět s patrným osobním zaujetím.

Vypravěč v novele Údolí včel používá er-formu. Zdá se být nestranným. V jeho pásmu řeči je použito spisovné češtiny. Zajímavým faktorem této novely jsou vnitřní monology postav. Zvláště v případě Armina von der Heide hrají zásadní roli při jeho charakteristice a pochopení jeho činů. Körner tohoto prvku mistrně využívá nejen v této novele, ale i v dalších svých dílech.

5.2.5 Postavy

Postavy jsou jednou z nejdůležitějších součástí příběhu, dalo by se říci, že vyprávět příběh s absencí postav postrádá smysl. Postavy jsou zkrátka základem každého příběhu. Jsou to nositelé významu díla, prostřednictvím postav se konstruuje fabule a realizuje děj. Postavy jsou jednou ze základních naratologických kategorií. Každá postava je individuální. Aby tedy bylo možno ji charakterizovat, je nutné si kategorii postav alespoň stručně rozdělit.

Kategorii postav si tedy rozčleníme. Prvním dělením diferencujeme postavy na kladné a záporné. Postavy kladné jsou nositeli všeobecně uznávaných morálních hodnot. Tyto postavy jednají nezištně, jsou štědré, upřímné, poctivé a skromné. Nestaví své zájmy nad zájmy ostatních. Na druhém pólu stojí postavy záporné. Tyto postavy jsou zosobněním zla. Jsou jim přisouzeny mnohé negativní vlastnosti jako žárlivost, zloba, neupřímnost, nečestnost a nenávisť. Díky těmto vlastnostem jsou tyto postavy hodnoceny jako bezcharakterní a všehochopné.

Je však velice důležité si uvědomit, že žádná dobře napsaná postava není pouze kladná nebo pouze záporná. Rozdělení na jednoznačné dobro nebo jednoznačné zlo v novele

Údolí včel, stejně jako v dalších Körnerových dílech, nenajdeme. Výstavba Körnerových postav je vrstevnatá a značně komplikovaná, což těmto postavám přidává na reálnosti.

Kromě dělení postav na ty, které zastupují dobro či zlo si dále můžeme postavy rozdělit na hlavní a vedlejší dle důležitosti jejich úlohy v díle nebo jeho celcích. Postavy hlavní jsou nositeli základní dějové linky celého příběhu a je jim zpravidla v knize věnováno více prostoru než postavám vedlejším.

Do opozice k postavám hlavním můžeme klást postavy vedlejší. V knize je jim zpravidla věnováno méně prostoru. Mohou se v díle vyskytnout vícekrát, ale spíše sporadicky nebo je jejich úloha v díle pouze epizodní. V díle Údolí včel mezi ně patří konkrétně tyto: řádoví bratři vyjímaje Ondřeje a Armina von der Heide, ovčák a jeho pomocníci, uhlíři, účastníci obou svateb a tak dále. Těmto postavám se tato práce nebude dále detailněji věnovat.

Pokud si postavu definujeme na základě předchozího rozdělení, můžeme přejít k samotné charakteristice postavy. Postavu můžeme charakterizovat přímo nebo nepřímo. Při přímé charakteristice dostane čtenář explicitní informace o konkrétní postavě. O povahových rysech postavy se můžeme dozvědět od vypravěče, od jiné postavy nebo dokonce od postavy samotné. V posledním případě, kdy postava charakterizuje sebe sama hovoříme o autocharakteristice. Opakem charakteristiky přímé je charakteristika nepřímá. Ta není vyjádřena explicitně, ale vyplývá z chování, jednání a smýšlení postavy.

Pokud jsme postavy charakterově určili, tedy popsali jejich chování a jednání, zbývá nám popsat jejich podobu. Vzhled je bezesporu důležitým prostředkem k odlišení jednotlivých postav. Při popisu vzhledu postavy dochází k jejímu vydělení a k její identifikaci.

Nyní se již můžeme věnovat konkrétním postavám z novely Údolí včel. Začneme postavami hlavními. Ústřední postavou celé této novely je Ondřej z Vlкова. S touto postavou se setkáváme již na samém počátku knihy, sledujeme její vývoj a je to i poslední postava, se kterou se v knize setkáváme. Dalo by se tedy říci, že této postava knihu uvádí a zároveň uzavírá.

Poprvé se v knize s Ondřejem setkáváme v době, kdy je ještě chlapec. Jeho otec se po smrti své ženy, Ondřejovy matky, rozhodl, že se znovu ožení. Ondřejovou novou matkou se stává dívka, která je jen o málo starší než on sám.

Detailnější popis Ondřejova vzhledu v knize nenajdeme. Ani dalším Körnerovým postavám se v knize nedostává konkrétnějšího určení vzhledu. Například při prvním setkání s Ondřejovou novou matkou se o ní dozvídáme pouze to, že je „*štíhlá mladá nevěsta s dosud dětskými rysy v obličejí*“ (Körner, 1978, str. 9). Jak je z této ukázky patrné, Körner se příliš nezaobírá detaily jako je barva vlasů nebo oči. Mnohem více klade důraz na popis charakteru jednotlivých postav. Postavy jsou v novele Údolí včel často charakterizovány nejen svými činy, ale také svými promluvy. Například charakteristika Armina von der Heide je vystavěna téměř výhradně formou jeho vlastního monologu.

Ondřejovo dětství je v knize popsáno stroze. V útlém věku mu zemřela matka a jeho otec se rozhodl, že se znovu ožení. Na svatbě předá Ondřej své nové matce košík s květinami, pod kterými jsou ukryti netopýři. Nevěsta se jich poleká, to rozzuří Ondřejova otce, pána Vlkova. Ten mrští Ondřejem o zeď. Ondřej ztratí vědomí a chvíli to vypadá, že je dokonce mrtev. Ondřejův otec je zděšen tím, co udělal a pronese slib. „– *Bože, – říkal k obloze třesoucím se hlasem ve strašlivém pohnutí, – neber mi ho. Dám ti ho! Slibuji, že ti ho zaslíbím, bude sloužit k tvé slávě, jenom mu zachovej život...* –“ (Körner, 1978, str. 11). Tím popis Ondřejova dětství končí. Další děj se již neodehrává na Vlkově, ale na hradě mezi řádovými bratry. Tam Ondřej pronese řádový slib. Je však důležité poukázat na to, že tento slib nedává zcela dobrovolně. „– *Poklekni, Ondřeji z Vlkova, a dívej se před sebe! – ... Klečel na podlaze z vyviklaných cihel a středem sálu přicházel velmistr řádu s černou orlicí a zlatě lemovaným jeruzalémským křížem na hrudi i na štítě, provázený svými komtury a mistry. – Chceš na sebe vzít kříž a následovat mne? – Volal mnich předřikávající formuli řádového slibu a klečící chlapec odpovídal jedině, co mu poručili: – Ano, pane, to chci! –*“ (Körner, 1978, str. 11). Ondřej pouze opakuje slova, která mu poručili, a tak se, i když ne ze své vlastní vůle stává členem řádu.

Ondřej dále slíbí, že se vzdá veškerého bohatství a bude řádu oddaný. Bude bojovat proti nevěřícím a ztratí své tělo i srdce. Také zapomene na svého otce i na svou matku a nikdy se nedotkne pozemské ženy. Poté je jedním z členů řádu odveden na

nejsevernější okraj řádového pozemku. Zde chlapec poprvé spatří moře. Cizí rytíř se chlapci představí jako Armin von der Heide a nabídne Ondřejovi přátelství. „– *Budeme přáteli, Ondřeji, chceš? – řekl křížák a políbil chlapce na ústa. Cítil ten hřejivý dotek i plášť, který mu třel tělo do sucha. Tak ho mohla líbávat jen matka, uvědomil si chlapec a netušil, že mnichovo políbení bude prvním a zároveň posledním lidským dotekem za všechna ta léta, co měl prožít mezi řádovými bratry.*“ (Körner, 1978, str. 15). Tak tedy dochází k zásadnímu zlomu v Ondřejově životě. Chlapec je vytržen z prostředí svého dětství a je vržen do klimaticky a citově chladného prostředí řádových bratrů.

Další z hlavních postav je rytíř Armin von der Heide. Tato postava je velice komplikovaná. Na první pohled se jedná o velice zbožného a asketického muže, který působí velice chladně. Jak již bylo řečeno, charakter Armina von der Heide lze vyčíst především z jeho promluv či jeho myšlenkových pochodů. Armin často vypráví Ondřejovi o své cestě do Svaté země. Sní o tom, že Jeruzalém bude znovu dobyt a osvobozen. Společně také podstupují očištění před postním časem. „*V písku nyní leželi dva muži, oba nazí. Jen jejich těla zářila v pruském šeru. Ruce se zdály ukřižované k zemi, zatímco tváře se obracely k obloze... Leželi totiž přímo v chladném pásu příboje a země. Ondřej cítil chlad umrtvující jakékoliv hnutí v těle, rozléval se všude kolem, cítil, jak vlnobití odnáší slova Armina von der Heide zpátky do moře jako nezajímavý šum. – Drž se mne, Ondřeji. Zprvu ucítíš chlad, druhá vlna tě skoro omráčí, pak přijde bolest. Vydrž ji! Přilož dýku na zraněné místo a bolest je pak tak silná, že nás odnáší od sebe samotných... – Vydržet všechno, necítit nic, ani vzpomínky, ani bolest. Toho dosáhnout... Pak jsi svobodný, vysoko nad utrpením, nad slabostí lidí...*“ (Körner, 1978, stránky 16-17)

Arminovým cílem je oprostít se od všech citů a všeho tělesného. „– *Tam na severu, – říkal Armin von der Heide, – leží Venden. Místo nejzbožnějších bratrů našeho řádu. Žijí nejméně rok sami v cele, nesmějí na sebe ani potom promluvit. Někteří se nechávají zazdít zaživa, ti nejlepší...*“ (Körner, 1978, str. 18). Když Armin po skončení pústu opustí svou celu a zjistí, že Ondřej uprchl, vydává se za ním a je rozhodnut přivést ho zpět, a to za každou cenu. V Ondřejově útěku spatřuje zradu, i když Ondřej vstupoval do řádu jako chlapec a jeho vstup nebyl úplně dobrovolný. Čtenář si zprvu není schopen uvědomit, kam až je Armin von der Heide ochoten zajít ve jménu víry a spásy přítelovi duše. Avšak již při potyčce s uhlíři je jasné, že Armin je schopen udělat téměř vše, aby přítele opět přivedl na správnou cestu. Jeho urputnost a nelítostnost je ještě patrnější,

když hovoří s mnichem, který slíbil oddat Ondřeje a Lenoru. „*Armin von der Heide rozepjal bílý řádový plášť, pak položil meč před oltář, jako by také pokládal převzácny dar bohorodičce skryté v kopretinách... – Přišel jsem jako řádový bratr, – řekl konečně – hotov bránit úctu k řádu. –... – Všude ve světě si nás váží, vítají nás. Bojí se síly, které provází náš řád! Ale tady se lidé ničeho neleknu!* – ... – *Viděl jsem to! Ti dva žijí jako zvěř!* – *– Odpusť jim, – řekl Blasius a rozhodil ruce s povzdechem. – Život je stejně potrestá. – Život! Trestem za hřích má být smrt, proto je hřích zván smrtelným. V tom nebyl jinotaj! – Mohu odpouštět, – řekl, – těm, kdo jsou čistí. –... Také mnich Blasius hledal radu. – Čistí? – opakoval zamýšleně do ticha. – Povím ti něco. V kraji, odkud jsem přišel, se stal takový případ. Když jsem byl ještě malý, a než se mě ujali milosrdní mniši. Byl hlad a vypukl mor. Chytili písaře na Nábě, který jedl mrtvé – – oběsili ho pro výstrahu. V noci pak vyhrabala jeho žena tělo a snědla je se svými dětmi. – Armin von der Heide povstal od oltáře a řekl: – Pak měla být utracena jako on! – –A co děti? – zeptal se živě mnich Blasius, aby ho zaskočil. Ale zdálo se mu, že mu neodpověděl hlas lidský, ale jenom ozvěna v kapli. Ozvěna, před kterou se bezděky zachvěl. –Ano, – říkal tvrdě Armin von der Heide, – i ony! – –Děti? – polkl pro jistotu mnich. – Copak nebyly čisté? – – Není rozdílu, – odpověděl křižák bez sebemenšího prodlení. Prostě, jako by si otřel rukávem další krůpěj z obličej. – Pak by nezůstal naživu jediný člověk, – užasl Blasius. – Život by zanikl. – A tu uslyšel něco, co se blížilo udeření hromu. – Necht’ zanikne! – ... – Zůstanou Andělé“ – ... “ (Körner, 1978, stránky 18 - 20). Mnich nemůže uvěřit tomu, co slyší z úst Armina von der Heide. A ačkoliv v něm Armin vzbuzuje strach, snaží se ho pochopit a vyzývá ho, aby se vrátil zpět k řádu a našel tam opět svůj klid. Armin by mnicha rád poslechl a odešel za řádovými bratry, možná je dokonce rozhodnut Ondřejovi odpustit. I přes to se však v den svatby objeví v otevřených vratech Vlkova. Možná se chce jen rozloučit, možná se chce naposledy pokusit přesvědčit přítele, aby se s ním vrátil zpět k řádu. Jeho motiv je však ve světle pozdějších události nepodstatný. Je jedno, jestli vešel na tvrz s úmyslem zabít, mnohem podstatnější je, že Lenoru zabil a zaplatil za to vlastním životem. Stejně jako Rotgier byl roztrhán psy.*

Jednou z důležitých postav příběhu je i Lenora – Ondřejova nevlastní matka. S Lenorou se setkáváme takřka na samém počátku příběhu, kdy ještě jako velmi mladá dívka přichází na Vlkov, aby se provdala za Ondřejova otce. Avšak její život v novém domově je již od počátku provázen neštěstím. Při svatební oslavě dostane od Ondřeje

koš s květinami, pod kterými jsou ukryti netopýři. To je dle vědmy zlé znamení. Její proroctví doslova zní: „*Zlé znamení, hospodáři! Zahod'te poháry a utíkejte všichni! Dívenka ubohá... bude z ní jalovice, bude ti rodit jenom příšery a vlky!*“ (Körner, 1978, str. 10). Toto proroctví se ukáže jako pravdivé. Lenora zemanovi nikdy neporodí živé dítě. Ten je na ni po celý zbytek života hrubý, a dokonce ji obviňuje z Ondřejova odchodu, což se Ondřej dozví od sluhy po svém návratu na Vlkov. Lenořin život je velmi ponurý. Nejdříve snášela urážky a obviňování od Ondřejova otce. Posléze ještě v mladém věku ovdověla a zůstala tak osamělá. Po Ondřejově návratu na Vlkov by se mohlo zdát, že se vše obrací k lepšímu. Na počátku je jejich komunikace značně rozpačitá, avšak časem se tito dva sblíží, a to ne jako matka a syn, ale jako muž a žena. Lenora prožívá zdánlivě nejšťastnější období svého života. Na Vlkově bude opět pán a ona stane po jeho boku jako jeho žena a matka jeho dětí. V den Lenořiny druhé svatby se však na Vlkově objevuje Armin von der Heide. Zde je nutné povšimnout si jisté symetrie. Tak, jako se kdysi Ondřej objevil u brány s květinami, pod kterými se skrývali netopýři, tak se nyní, o mnoho let později, objevuje na tom samém místě Armin. I Armin nese pro Lenoru dar, i když jí ho zřejmě neměl v úmyslu dát. Tím darem je vak s pískem, který má pro Armina nepředstavitelnou hodnotu. Vak je naplněn pískem od Akkonu, pískem, který byl nasycen krví padlých bratrů a Armin ho opatruje již dlouhá léta. Obdarovaná Lenora nemá představu, čeho se Armin vzdává a písek z vaku vysype a smete na zem. Je těžké říci, co se v té chvíli honí Arminovi hlavou, ale jeho další činy mluví za vše. A tak i druhá svatba končí tragicky, možná ještě tragičtěji než svatba první, o život přijdou hned dva lidé. Nebo možná dokonce tři.

Poslední postavou, kterou se budeme blíže zabývat je Ondřejův otec. Možná to není patrné na první pohled, ale tato postava vychází z knihy jako záporná. Byl to Ondřejův otec, který ve vzteku mrštil svým synem o zeď a pak ho, zhroziv se svého činu, zaslíbil Bohu. Ve snaze ulevit svému svědomí tak určit způsob Ondřejova života na mnoho dalších let. A ačkoliv ho chtěl z řádu vykoupit, nikdy tak neučinil. Odsoudil tak Ondřeje k životu, který by si sám chlapec nikdy nevybral. Ani jeho chování k Lenoře nebylo vřelé, zvláště před svou smrtí se ke své ženě choval dosti krutě. Za zmínku jistě stojí způsob jeho skonu. Stejně jako Rotgier a Armin je i Ondřejův otec roztrhán psy.

5.2.6 Jazykové prostředky

V této kapitole se budeme stručně zabývat jazykovou kompozicí textu. Novelu Údolí včel není možné jednoznačně charakterizovat na základě jednoho či více výrazných jazykových prostředků. Ačkoliv v této nevele dochází ke značnému motivickému kontrastu, použité jazykové prostředky jsou spíše konstantní a k jejich narušení dochází jen velice zřídka. V knize se jen zřídka objevují prvky, které by s celkem kontrastovaly. K porušení spisovné češtiny dochází výhradně v promluvách postav. Jako příklad můžeme uvést přímou řeč uhlířů, kteří přivádí koně a hledají Ondřeje. „– *Jsi tam, pane? – volali do chýše. – Vedeme ti koně. – Tam spává Dorota! Coura, určitě mu zvedá sukni na noc.* –“ (Körner, 1978, str. 69). Další vulgarismy či slangová slova bychom v knize hledali marně. Prvky, které se v knize vyskytují hojně a jsou patrné na první pohled jsou pasáže psané v cizích jazycích. Hned při Ondřejově přísaze u příležitosti vstupu do řádu se objevuje latina. Ta se v knize objevuje ještě mnohokrát. Je to jazyk, který používají řádový bratři při svých modlitbách. Někdy je zcela včleněna do textu, častěji je však z textu graficky vydělena. Takto zdůrazněny jsou i části psané česky. Jedná se většinou o úryvky písní, říkadel nebo modliteb. Další jazyk, který se v knize objevuje je němčina. Takový příklad nalezneme na straně 120. „*Panna byla skrytá v záplavě kopretin v pohanských hliněných, snad se všemu usmívala. Ano, Maria durch ein Dornwald ging... Maria šla trnovým lesem a usmívala se, tak zněla píseň k jejímu nanebevzetí.*“ (Körner, 1978, str. 120). Za povšimnutí jistě stojí i autorova obliba v používání přívlastků.

6 Praktická část

V této části bakalářské práce se nebudeme zabývat novelou Údolí včel, ale jeho filmovou podobou. V následující kapitole se tak stručně podíváme na herecké obsazení a režiséra filmu. Poté budou obě variety – filmová a literární porovnány. V závěru bude představen projekt, který byl v rámci této práce uskutečněn.

6.1 Filmová adaptace

Vzhledem k faktu, že Vladimír Kőrner má velmi silný vztah jak k literatuře, tak k filmu, není jistě překvapením, že řada jeho knižních předloh byla zfilmována. Některé filmy vznikly dokonce dříve, než byla vydaná jejich knižní varieta. To je případ i díla Údolí včel.

Také Kőrnerovo propojení se scénáristou, grafikem a režisérem Františkem Vláčilem je neodmyslitelné. Jejich spolupráce začala již při Kőrnerových studiích a dále pokračovala po řadu dalších let.

Film Údolí včel byl natočen roku 1968 a dalo by se říci, že byl poněkud zastíněn Vláčilovým předchozím snímkem – Markétou Lazarovou. Oba filmy se odehrávají v minulosti a kostýmy původně připravená pro snímek Markéta Lazarová byly později použity i v Údolí včel. Kőrner sám v jednom z rozhovorů, který poskytl České televizi, hovoří o filmu Údolí včel poněkud kriticky. Avšak i přes to má tento snímek velkou uměleckou hodnotu.

6.2 Režie – František Vláčil

František Vláčil se narodil 19. února 1924 v Českém Těšíně. Již v mládí se u něj objevil všestranný zájem o umění. Jeho cesta k filmu však nebyla přímočará. Nejprve nastoupil na Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze, poté studoval estetiku a dějiny umění na filosofické fakultě v Brně. Zkušenosti s filmem získává během své vojenské služby.

Vedle krátkých filmů jako Posádka na štítě či Dopis z fronty natočil i středometrážní snímek Vzpomínka, který je považován za předznamenání jeho poeticky laděného stylu.

Do hraného filmu vstupuje Vláčil na přelomu 50. a 60. let. Mezi výraznější úspěchy je nutné zmínit snímky jako Vyšší princip, Baron Prášil nebo Holubice.

Nejznámějším Vláčilovým filmem je bezesporu Markéta Lazarová. I proto se jeho další film Údolí včel zdá být poněkud ve stínu. Tomuto dojmu nahrává i fakt, že Údolí včel bylo z finančních důvodů natočeno za použití již vyrobených kulis pro film Markéta Lazarová (Hanuš, 1984, stránky 3 - 22).

Po listopadu 1989 obdržel Vláčil Českého lva za celoživotní dílo a stal se prezidentem České filmové a televizní akademie. Dodnes je považován za geniálního tvůrce českých historických filmů. František Vláčil zemřel 27. ledna 1999 v Praze (Černý, 2007).

6.3 Porovnání novely a filmu

Než přistoupíme k porovnávání filmu a novely, musíme si uvědomit, že samotná novela vznikla až po natočení filmu. Je tedy nutné předpokládat, že prvotní formou byl v tomto případě filmový scénář. Podle scénáře tedy později vznikl film a novela. Díky tomu je filmová a knižní varieta na první pohled téměř totožná.

Divák si tedy může vzít k filmu knihu a sledovat, jak děj knihy téměř přesně kopíruje děj filmu. Pokud se však zaměříme na porovnání obou forem podrobněji, zjistíme, že některé části knihy jsou ve filmu vynechány, aby bylo docíleno většího spádu. Tím je například Ondřejovo setkání s Dorotkou. Tedy pasáž, která je zachycena v knize ve filmu chybí. Dochází tak i k vynechání méně důležité postavy. Avšak takových případů zde nalezneme minimum. Jako příklad lze jmenovat i absenci vědmy, která prorokuje mladé nevěstě neštěstí. Chybí zde i setkání řádových bratrů se ženami lovícími ryby. I Ondřejova cesta domů je poněkud zestručněna a – jak již bylo řečeno – chybí zde některé méně důležité postavy.

I přes to, že se film a novela shodují téměř doslova, je nutné poukázat na jeden detail který je v těchto varietách podán rozdílně. Když se Armin von der Heide objeví ve vratech tvrze a je pozván na svatbu, předává novomanželům svatební dar. Tím darem je váček s pískem od Akkonu, který pro Armina znamená velmi mnoho. Ondřej si je tohoto faktu, alespoň tedy v knize, velmi dobře vědom. V knize podává Armin tento váček Lenore, která nemá o hodnotě tohoto daru ani ponětí a písek vysype. Ve filmu

předává Armin váček Ondřejovi. Zde není patrné, zda si je Ondřej hodnoty tohoto daru vědom. Avšak bez ohledu na tento fakt vysype váček Lenoře do klína.

Pokud bylo poukázáno na rozdíly mezi novelou a filmovým zpracováním, je nutné poukázat i na shodné rysy. Tím jsou míněné například dialogy postav, které se často shodují téměř do slova.

Film je oproti knize obohacen i o prvky, které v knize figurovat nemohou. Tím je například hudba, které provází celé filmové zpracování. Již na začátku filmu se ozývá sbor připomínající chrámovou hudbu.

7 Projekt

V rámci praktické části bakalářské práce bylo uspořádáno promítání filmu Údolí včel. Akce byla uspořádána v prostorách Univerzity Hradec Králové. Celý projekt byl určen především pro studenty českého jazyka a literatury, avšak zúčastnit se mohli i zájemci z řad veřejnosti.

Cílem tohoto projektu bylo seznámit studenty a veřejnost s tvorbou Vladimíra Křenera, a to se zaměřením na zmíněnou novelu. Promítání předcházela přednáška, jejímž účelem bylo poskytnout divákům základní informace o autorovi a jeho tvorbě a uvést je do kontextu.

Akce se konala 14. 3. 2016 v budově A (objekt společné výuky) v místnosti A3.

Jako další alternativa projektu byla autorkou této bakalářské práce zvažována přednáška a projekce v prostorách střední školy, konkrétně v prostorách gymnázia. Projekt by byl určen pro studenty posledního, maturitního ročníku. Akce by byla pojata formou projektového dne. Žáci by byli na začátku uvedeni do kontextu doby, ve které Křenerova novela vznikla. Přednáška by musela být vhodně zařazena do osnov učiva, aby navazovala na probranou látku. Bylo by nutné osvětlit studentům nejen tvorbu po roce 1945, ale zahrnout i tvorbu meziválečnou, aby si studenti udělali ucelenější obraz o české literatuře. Kromě samotného autora novely Údolí včel Vladimíra Křenera by bylo nutné alespoň stručně představit i další představitele proudu poválečné literatury zvláště s důrazem na historickou prózu. Pro studenty by bylo nutné taktéž připravit pracovní listy, které by je zaměstnaly, neboť pouhé pasivní sledování projekce by mohlo zapříčinit nežádoucí ztrátu pozornosti.

Po konzultaci s vedoucím bakalářské práce však bylo rozhodnuto, že se projekt uskuteční v prostorách univerzity, neboť studentům jazykové a literární kultury je téma této bakalářské práce bližší. Disponují již poznatky, které žákům středních škol chybí a umí si dílo snáze sami zařadit do kontextu doby. Dalším důvodem pro uskutečnění projektu v prostorách univerzity byl i fakt, že začlenit přednášku do rozvrhu maturantů se ukázalo jako značně komplikované. Avšak autorka této bakalářské práce se domnívá, že by tento projekt v upravené podobě bylo možné realizovat i v prostorách některé střední školy.

7.1 Plánování

Celé akci předcházelo pečlivé plánování. Bylo nutné vzít v úvahu nejen časové možnosti autorky práce, ale především časové možnosti vedoucího bakalářské práce, který se chtěl akce zúčastnit. Předběžně bylo stanoveno, že se akce bude konat v březnu roku 2017.

Dalším velice důležitým krokem byl výběr místnosti, ve které se akce bude konat. Místnost musela splňovat několik kritérií jako například velikost, technické vybavení a samozřejmě dostupnost. Bylo tedy nutné kontaktovat správce budovy společné výuky.

Po konzultaci s ním byla jako ideální zvolena místnost A3, která vyhovovala všem výše uvedeným kritériím.

Dále bylo nutné zařídit, aby byla celá akce nějakým způsobem zdokumentována. Za tímto účelem byla oslovena Petra Mauzerová, která disponovala vhodným vybavením k zachycení celé události.

Dalším krokem bylo již přesné stanovení data konání akce. Po poradě s vedoucím práce bylo zvoleno pondělí 14. 3. 2017. Začátek promítání byl stanoven na 9:00 hodin. Na akci se tak mohli dostavit studenti JLK, kteří měli v tuto hodinu běžně literární seminář s profesorem Křivánkem. Předběžný konec byl stanoven na 11:00 hodin, avšak prostor učebny byl zamluven do 12:00.

Zhruba týden před konáním akce byla ještě zkontrolována funkčnost technického vybavení učebny. Díky této zkoušce byla odhalena drobná závada na zvukovém zařízení. Tato závada však byla vyřešena a akce se tak mohla bez problémů konat.

7.2 Propagace

Způsob propagace akce byl v zásadě dvojitý. Zaprvé byla vytvořena veřejná událost na sociální síti Facebook. Zadruhé byl vytvořen propagační leták, který informoval o konání akce. Tento leták byl v předstihu rozmístěn nejen po budově společné výuky, ale i po dalších budovách UHK.

Událost na sociální síti Facebook byla vytvořena tři týdny před konáním akce, tedy 22. 2. 2017. Tímto způsobem bylo možné pozvat na promítání filmu větší množství lidí najednou. Grafický vzhled facebookové události byl zvolen tak, aby korespondoval s obsahem filmu. Základem byl černobílý obrázek dvou hlavních hrdinů – Ondřeje z Vlkova a Armina von der Heide, tedy jejich hereckých představitelů Jana Kačera a Petra Čepka. Pod obrázkem bylo zveřejněno místo a čas konání akce. Po rozkliknutí události se objevily doplňující informace o akci. Touto cestou bylo od autorky projektu pozváno celkem 65 lidí.

Jako další způsob propagace byl zvolen leták. Grafická podoba letáku se příliš nelišila od grafické podoby veřejné události na sociální síti Facebook. Tedy i v tomto případě byl využit obrázek z filmu, který zachycuje obě hlavní postavy. Leták byl oproti facebookové události doplněn o informaci, že pořádaná akce je praktickou částí bakalářské práce a že samotnému promítání bude předcházet krátká přednáška.

Tento leták byl vytisknut v počtu 50 kusů ve velikosti A5 a počtu dvou kusů o velikosti A4. Jeden z letáků o větším rozměru byl v den promítání umístěn na dveře místnosti, aby usnadňoval návštěvníkům orientaci a sloužil jako poutač. Protože je celý snímek černobílý, rozhodla se autorka práce nechat vytisknout letáky taktéž černobílé. Letáky o velikosti A5 vyšly na 50 Kč, letáky o velikosti A4 stály celkem 4 Kč. Dohromady tedy tisk vyšel na 54 Kč. Tyto náklady hradila autorka této bakalářské práce.

Dva týdny před konáním akce byly tyto letáky rozmístěny na dostupná místa po budově společné výuky. Dále po budově B, C, J a S. Leták byl po předchozí domluvě se správcem umístěn na nástěnky a tabule, další kopie byly rozmístěny na stolky ve výše zmíněných budovách. Jedna kopie letáku byla předána vedoucímu bakalářské práce. Ten ji využil k propagaci akce mezi studenty literárního semináře.

7.3 Průběh akce

Samotný začátek akce byl naplánován na 9:00 hodin. Avšak místnost konání události byla již od 7:30 odemčena pro případ dřívějšího příchodu návštěvníků. Také organizátorka práce byla již hodinu a půl před začátkem akce přítomna, aby mohla odpovídat na případné dotazy a aby byla opět zkontrolována funkčnost technického vybavení místnosti a zajištěn tak hladký průběh celé akce.

Celá akce začala ve stanovený čas. Slova se ujala autorka projektu, která návštěvníky přivítala a stručně představila celý projekt. Následovala krátká přednáška o tvorbě Vladimíra Körnera. Prostřednictvím této přednášky chtěla autorka diváky uvést do kontextu nejen samotného díla, ale i do kontextu doby ve které bylo dílo napsáno. Zmíněna byla nejen další Körnerova díla, ale i Körnerovi současníci, kteří publikovali ve stejné době a dále autoři, jejich tematika byla blízka tvorbě Körnerově. Na závěr přednášky bylo poukázáno na některé specifika filmu Údolí včel. Snímek byl krátce představen, došlo tak k ukotvení děje a vymezení časového období ve kterém se děj odehrává. Poté již nezbývalo než popřát divákům příjemnou zábavu spustit film.

Díky připravenosti celé akce a předešlým zkouškám proběhlo vše bez jakýchkoliv technických závad. Během promítání koloval mezi diváky prezenční list, na který se diváci podepisovali. Celý film trval 96 minut, po skončení filmu proběhlo poděkování za účast a autorka projektu vyzvala diváky ke kladení případných dotazů. Po zodpovězení otázek byla celá akce ukončena. Předpokládaný konec, deklarovaný na 11 hodinu, tak byl dodržen.

7.4 Hodnocení

Po plánování a samotném uskutečnění akce bylo třeba provést též její hodnocení. Autorka této práce hovořila s účastníky akce již po jejím ukončení i ve dnech následujících. Ohlasy od diváků i vedoucího práce byly vesměs pozitivní. Mnozí oceňovali zvláště úvodní přednášku, která jim usnadnila orientaci v díle. Celý film byl hodnocen také pozitivně, i když na některé diváky působil poněkud ponuře. To si lze vysvětlit nejen tematickým laděním, ale i tím, že film byl černobílý, na což již dnešní divák není zvyklý. Navzdory tomu, že se děj filmu odehrává ve 13. století, mnozí diváci se shodli na tom, že jeho tematika je aktuální i v dnešní době a mnozí by si toto dílo rádi přečetli, což je jednoznačně pozitivní, neboť toto dílo je jistě schopno čtenáře obohatit.

Na druhou stranu se ale objevily i diváci, které shlédnutí filmu odradilo od čtení Körnerovy novely. Tito jedinci tvrdili, že snímek je ponurý a pesimistický a že dnešnímu čtenáři již nemá co nabídnout. Při plánování podobných projektů je však nutné se připravit i na názory negativní. Je jasné, že takové ohlasy přijdou, neboť každý divák má od filmu jistá očekávání, které pochopitelně nemohou být vždy naplněna. Je

také pochopitelné, že zprostředkovat tak složité a vrstevnaté dílo, jakým Údolí včel bezesporu je v audiovizuální podobě není nikterak jednoduché. Film nikdy nemůže zcela věrohodně zachytit a předat vše tak, jak by bylo žádoucí.

Autorkou předpokládaná účast na akci byla 15 lidí. Tolik lidí potvrdilo svou účast prostřednictvím sociální sítě Facebook. Skutečná účast na akci byla o něco větší, celkově se na promítání dostavilo 24 lidí, přičemž někteří dorazili až v průběhu celé akce. Vše proběhlo bez jakýchkoliv závad, akce se odvíjela v souladu se stanoveným plánem a časovým harmonogramem. Většina ohlasů od účastníků byla kladná. Je tedy možné označit akci za úspěšnou.

8 Závěr

Tato bakalářská práce obsahuje dvě části. Část první je koncipována jako literární rozbor novely Vladimíra Körnera *Údolí včel*. Je zde popsána a analyzována jak vnější, tak vnitřní kompozice díla. Dochází tedy k tematickému rozboru novely. Dále se práce zabývá analýzou literárních kategorií jako jsou postavy, čas, motivy nebo způsoby vyprávění.

Z výsledků této analýzy lze vyvodit, že novela *Údolí včel* je značně komplikovaná. V díle je patrná značná symboličnost. Pomocí symbolů, které se v díle objevují, je docíleno kontrastu. Ten je v díle zcela zásadní, ačkoliv si to sám čtenář často neuvědomuje.

Vladimír Körner je znám jako spisovatel, který se často zabývá tematikou války. Dalo by se říci, že válka je jedním z jeho ústředních témat. Dalším Körnerovým oblíbeným tématem je historie v podobě historické prózy. Novela *Údolí včel* je řazena do druhé kategorie. Vypráví čtenáři příběh z druhé poloviny 13. století. Avšak nejde tu jen o pouhý popis historie. Körner své příběhy pojímá zcela odlišně, jde mu především o hloubkovou sondu do psychologie postav, které jsou vrženy do víru dějin a jejich situace je často bezvýchodná. Právě tento znak je pro Vladimíra Körnera naprosto typický a spojuje jak jeho díla s válečnou tematikou, tak díla řazená do proudu historické prózy.

V druhé části bakalářské práce je popsáno uskutečnění promítání snímku *Údolí včel*. Autorka této bakalářské práce před samotným promítáním představila Körnerovu tvorbu a uvedla diváky do kontextu doby vzniku díla. Využila tak poznatků získaných při analýze novely a nabyta tak cenných zkušeností s organizováním kulturního projektu. Po ukončení akce bylo ještě třeba zhodnotit zpětnou vazbu, která byla i navzdory nepříliš kladným statistickým údajům zveřejněným v úvodu této bakalářské práce pozitivní. Díla Vladimíra Körnera se i dnes dají považovat za aktuální a mají čtenáři stále co nabídnout.

9 Seznam použité literatury

Primární zdroje:

KÖRNER, V. *Údolí včel*. Melantrich, 1978.

Údolí včel [film] Námět Vladimír KÖRNER. Scénář Vladimír KÖRNER, František VLÁČIL. Režie František VLÁČIL. Praha: Ateliéry Bonton Zlín, 2007.

Sekundární zdroje:

ADAM, Petr. *Němečtí rytíři: malý úvod do historie Německého řádu : se zvláštním přihlédnutím k dějinám Českomoravské komorní bailivy*. Svitavy: Trinitas, 1998, 159 s., 8 s. fot. příl. Studium. ISBN 80-86036-08-1.

BILÍK, Petr. *Panorama českého filmu*. Olomouc: Rubico, 2000, 514 s. ISBN 80-85839-54-7.

BECKER, Udo. *Slovník symbolů*. Vyd. 2. Přeložil Petr PATOČKA. Praha: Portál, 2007, 351 s., [16] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-7367-284-3.

BLAHYNKA, Milan. *Čeští spisovatelé 20. století: slovníková příručka*. Praha: Československý spisovatel, 1985, 830 s.

ČERNÝ, M. (10. listopad 2007). *František Vlácil*. Načteno z Česko - Slovenská filmová databáze: <https://www.csfd.cz/tvurce/3323-frantisek-vlacid/>

DOKOUPIL, Blahoslav a Miroslav ZELINSKÝ. *Slovník české prózy 1945-1994*. Ostrava: Sfinga, 1994, 490 s. ISBN 80-85491-84-2.

HANUŠ, Milan. *Podoby Františka Vlácil*. Praha: Československý filmový ústav, 1984, 35 s.

CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti: významní autoři a jejich tvorba, díla neznámých tvůrců staré literatury, nejčastější literární termíny, hlavní literární skupiny a směry, historická období*. Brno: Centa, 2005, 1116 s. ISBN 80-86785-03-3.

JACKIEWICZ, A. *Historia literatury w moim kinie*. Warszawa: Wydawnictwo Artystyczne i Filmowe, 1974.

JANOŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2008, 4 sv. ISBN 978-80-200-1527-3.

KOŠNAROVÁ, V., & WIENDL, J. (1. říjen 2009). *Slovník české literatury po roce 1945*. Načteno z Vladimír Körner: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=503>

MRAVCOVÁ, Marie. *Literatura ve filmu*. Praha: Melantrich, 1990, 188 s. ISBN 80-7023-062-2.

NICOLLE, David. *Řád německých rytířů: 1190-1561*. Přeložil Petr ŠTASTNÝ. Brno: Computer Press, 2009, 62 s. ISBN 978-80-251-2581-6.